

PROPITIVANJE OSTVARENJA CILJA NASTAVE GLAZBE U KONTEKSTU VREMENA GLAZBENE HIPERPRODUKCIJE

SABINA VIDULIN

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za glazbu
Rovinjska 14
52100 PULA

UDK/UDC: 781.1

Izvorni znanstveni rad/
Original Scientific Paper
Primljeno/Received: 19. 12. 2012.
Prihvaćeno/Accepted: 2. 10. 2013.

Nacrtak

U ovome radu analizira se ostvarivost cilja nastave glazbe u osnovnoj i srednjoj školi u vremenu masovne glazbene produkcije. Škola je jedina ustanova u kojoj se sustavno njeguje umjetnička glazba, a cilj nastave glazbe je upoznati učenike s vrijednim djelima te glazbe i omogućiti im da je prihvate, shvate i nauče kritički vrednovati. Međutim, je li u vremenu hiperprodukcije drugih žanrovskih glazbenih kategorija cilj nastave glazbe ostvariv? Provedeno empirijsko istraživanje motivirano je pitanjem slušaju li učenici osnovne i srednje škole umjetničku glazbu (i izvan nastave). Uz osnovni cilj istraživanja utvrđena je vrsta uređaja za reprodukciju zvuka koji se koristi pri slušanju glazbe, mjesto i učestalost slušanja glazbe, te je istraženo slušaju li učenici na nastavi glazbene kulture i izvan nastave glazbu koja ih zanima te vole li slušati umjetničku glazbu. Anketiranje učenika OŠ Kaštanjer Pula i OŠ Vrsar iz Vrsara, SŠ Gimnazija Pula i SŠ Zvane Črnje Rovinj provele su dvije učiteljice i dvije nastavnice, ujedno i profesorice glazbene kulture/glazbene umjetnosti, koje izvode nastavu u tim školama. Ispitivanje je provedeno tijekom travnja 2012.

na nastavi glazbene kulture i glazbene umjetnosti. Ispitani su učenici petih i osmih razreda spomenutih osnovnih te prvih i četvrtih razreda spomenutih srednjih škola u dobi od 10/11, 13/14, 14/15 i 17/18 godina.

Prema rezultatima istraživanja zaključujemo da se učenici tijekom slušanja glazbe u slobodnom vremenu često služe računalom, prije svega internetom, vodeći se osobnim glazbenim preferencijama. Umjetničku glazbu slušaju na nastavi glazbene kulture i glazbene umjetnosti, no tek manji postotak učenika smatra da na nastavi glazbe slušaju glazbu koja ih zanima. Svega je 19 posto učenika odgovorilo potvrdno na pitanje vole li tijekom nastave slušati umjetničku glazbu. Izuzetno malen postotak učenika sluša glazbu s CD-a, koji su dobili uz udžbenik, izvan nastave. Iako im umjetnička glazba nije predmet zanimanja, rezultati pokazuju da su sazrijevanjem i školovanjem učenici četvrtih razreda srednje škole postali naklonjeniji umjetničkoj glazbi. Zaključujemo stoga da je sustavan i planski rad u nastavi glazbe neophodan kako bi se učenike potaknulo na prihvaćanje umjetničke glazbe i život sa/uz umjetnost. Nastava treba biti za-

nimljiva i inovativna, razred opremljen primjerenim nastavnim sredstvima i pomagalicama, a učitelji bi, s ciljem pobuđivanja interesa za umjetničku glazbu kod učenika, trebali planirati samostalne i istraživačke zadatke te češće odlaske u kazalište i na koncerte umjetničke glazbe. To će rezultirati ne samo pasivnom pri-

sutnošću, već aktivnim upoznavanjem glazbene izvornosti djela te njegove filozofsko-sociološke dimenzije.

Ključne riječi: glazba, kultura, nastava, umjetnost, slušanje glazbe

Key words: music, culture, teaching, art, listening to music

Prolegomena

Razmatranje uloge i vrijednosti umjetnosti te značaja opće i glazbene kulture u današnjem društvu neposredno uvjetuje propitivanje cilja i zadaća nastave glazbe. Iako postoje smjernice i prijedlozi za poboljšanje nastavne prakse, nova koncepcija nastave glazbe otvorenoga tipa,¹ nastavni plan i program te kurikulum koji idu ususret potrebama novih generacija, i dalje se teži pronalaženju optimalnog načina približavanja glazbenih fenomena i umjetničke glazbe mladima.

Kultura, umjetnost i umjetnička glazba rijetko su predmet interesa i refleksije učenika i mladih. Glazba kojoj su naklonjeni mahom su svjetske trenutne glazbene atrakcije, izvođači i/ili stilovi. Lipsman² smatra da je glazbena hiperprodukcija rezultat bavljenja glazbom na površan, gotovo mehanički način, u vremenu u kojem je dovoljno zgotoviti proizvod, opremiti ga na način koji jamči brzu i dobru zaradu te plasirati bez poštivanja kriterija kvalitete. Glazba se danas ponajviše stvara za masovnu publiku, nezainteresiranu za kritičku analizu i vrednovanje onoga što im se nudi. Mediji — radio, TV, novine, portali — podilaze publici (auditoriju) radi veće slušanosti (gledanosti), a glazba istinske estetske i umjetničke kvalitete ne pronalazi puta do slušatelja.

Upravo stoga nastava glazbe obrazovnim sadržajima uz primjenu suvremene nastavne tehnologije³ treba omogućiti da estetski vrijedna glazba dopre do učenika kako bi oni, slušajući je, upoznali glazbenike koji su svojim snažnim stvaralačkim impulsima zadužili čovječanstvo, potom shvatili vrijednost pojedinog djela i naposljetku mogli pojmiti što je to što ga čini *vječnim klasikom*.

Kultura se često propituje s različitih aspekata, pozicija i filozofskih perspektiva, interdisciplinarno i integrativno, što rezultira (novim) pojmovnim

¹ Otvoreni konceptijski model nastave glazbene kulture specifičan je po tome što učitelji, izuzev zadane i dominantne aktivnosti slušanja i upoznavanja glazbenih djela, sami odabiru koju će drugu aktivnost, u skladu s interesima i željama učenika te vlastitim afinitetima, realizirati.

² Andrew LIPSMAN: *Social Networking Goes Global*, 2007. <http://www.comscore.com/press/release.asp?press=1555> (4. 1. 2012).

³ Nastavna/obrazovna tehnologija opisuje se i tumači sljedećim izrazima: sredstva, pomagala, tehnika, postupci, pristupi, metode, oblici, programi, sadržaji (više u: Sabina VIDULIN-ORBANIĆ — Lada DURAKOVIĆ: *Metodički aspekti obrade muzikoloških sadržaja: mediji u nastavi glazbe*, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula 2012).

tumačenjima i određenjima te praktičnim realizacijama. Kao što je kultura mijenjala svoj status od glorifikacije stvaralačkog rada umjetnika dostupnoga samo aristokraciji do »običnih« uprizorenja životnih pojava i stila života zajednice, tako je i glazbena umjetnost, nekad dostupna samo privilegiranim, postala dostupna i širim slojevima društva.

Glazba je sastavni dio povijesti stvaralaštva, rezultat ljudske kreativnosti u određenom povijesnom, sociološkom, filozofskom i kulturnom okružju i izvorni dokument koji svjedoči o svakoj povijesnoj epohi. Poveznica je civilizacija prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Politički, ekonomski i vjerski događaji utjecali su na proces osjećanja, shvaćanja i tumačenja glazbe, način izražavanja, glazbeno stvaranje i glazbenu praksu. O važnoj i nezamjenljivoj ulozi glazbe kroz stoljeća progovara prije svega bogata glazbena ostavština, ali i brojne filozofske rasprave i traktati, pa ne čudi što se glazba smatra i umjetničkom i znanstvenom disciplinom.

Glazba je oduvijek bila sastavnica čovjekova života, s različitim značenjima i svrhom: od magijskih obreda do sredstva za postizanje (viših) ciljeva. Bila je dijelom neformalnog i formalnog obrazovanja. Istaknimo tako glazbene poduke u Grčkoj, s jasnom koncepcijom i ciljem, zatim pjevanje kao obveznu aktivnost u samostanskim, župnim i katedralnim školama, glazbu kao teorijsku disciplinu u okviru *quadriviuma*⁴ i kao dio sustava *septem artes probitatis*⁵ do toga da je kao nastavni predmet dobila svoje mjesto u školskom sustavu. Mijenjali su se njezini ciljevi i zadaće, područja, sadržaji i tehnologija, da bi danas temeljni cilj nastave glazbe bio razviti glazbenu kulturu učenika prije svega slušanjem i upoznavanjem umjetničke glazbe.

Biasutti⁶ napominje da je tehnologija dovela do novih didaktičkih konstrukcija čime je poučavanje (glazbe) promijenilo svoj primaran oblik, a nastava glazbe pomoću različitih medija⁷ dobila potrebnu dinamiku i audiovizualnu zornost te izravnu mogućnost da se čuje i vidi, doživi u cjelovitom kontekstu. Na taj način, smatra Abrahams⁸, promijenila se i interakcija između učenika i učitelja, a povećana je i cjelokupna aktivnost samih učenika.

Uporaba različite tehnologije na nastavi glazbe usmjerena je prije svega na povećanje aktivnosti učenika, potiče njihov (samo)rad, dok su mediji postali

⁴ *Septem artes liberales* — glazba je bila dio *quadriviuma* uz aritmetiku, geometriju i astronomiju.

⁵ *Septem artes probitatis* — umijeće pjevanja bilo je jedno od disciplina uz jahanje, plivanje, bacanje koplja, mačevanje, lov i šah. »Uz discipline: jahanje, plivanje, bacanje koplja, mačevanje, lov i šah, stoji umijeće pjevanja koje podrazumijeva pjevanje, sviranje te stvaranje stihova i glazbe« (Pavel ROJKO: *Metodika nastave glazbe: teorijsko-tematski aspekti*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, Osijek 1996, 21).

⁶ Michele BIASUTTI: Investigating Trainee Music Teachers' Beliefs on Musical Abilities and Learning: A Quantitative Study, *Music Education Research*, 12 (2010) 1, 47-69.

⁷ Pod pojmom medij podrazumijevamo svaki izvor i sredstvo, odnosno pomagalo za prijenos informacija.

⁸ Frank ABRAHAMS: Blogging to Uncover the Emerging Teaching Dispositions of Preservice Music Teachers: A Critical Phenomenology, u: Michele Biasutti (ur.): *Training Music Teachers. Research in Psychology of Music and in Music Education*, Cleup, Padova 2007, 31.

izravno pomagalo i sredstvo za učenje o glazbi i njeno izučavanje. Webster⁹ smatra da mediji utječu na bolju percepciju i razumijevanje glazbe kod učenika, što je logično jer se glazba upoznaje — prije svega — glazbom. Od uvođenja gramofona, prema Tayloru,¹⁰ glazba i tehnika postali su jedinstvena, a u zadnjim dekadama, ističe Symes,¹¹ pomoću informacijsko-komunikacijske tehnologije glazba je dobila nove implikacije: od njezina procesa stvaranja i izvođenja do načina slušanja. Uporaba računala i interneta omogućila je velike promjene u nastavnoj praksi. Glazbene su snimke dostupnije, pretraživanje informacija o glazbi jednostavno je i brzo, a upoznavanje (novih) glazbenih djela trenutno.

Cilj i zadaće nastave glazbe u osnovnoj i srednjoj školi

Cilj i značaj glazbene umjetnosti mijenjao se ovisno o povijesnom društveno-političko-vjerskom kontekstu, što je neposredno utjecalo i na sadržajnu realizaciju nastave glazbe. Pratimo li razdoblje do Drugoga svjetskog rata, nastava glazbe u hrvatskim osnovnim školama izvodila se prema modelu aktivnog muziciranja, najčešće kao pjevanje po sluhu. Pjevanju su se postupno dodavala ostala područja: glazbeno opismenjivanje, sviranje, slušanje glazbe, glazbeno stvaralaštvo i muzikološki sadržaji. Od 1945. godine do danas program nastave glazbe mijenjao se nekoliko puta: mijenjala se forma, ali ne i sadržaj. Broj sati glazbe smanjivao se, ali su koncepcija predmeta i nastavni sadržaji uglavnom ostajali isti. Koncepcija predmeta — pjevanje, opismenjivanje, stvaralaštvo, slušanje i upoznavanje glazbe, sviranje te usvajanje muzikoloških znanja — nije donijela bitne rezultate ni ispunjenje željenih ciljeva, kako zbog malog broja sati, tako i zbog zastarjelih i neizvedivih ideja. Takva se koncepcija promijenila tek reformom u sklopu Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda.

Nastavni plan i program¹² koji je stupio na snagu nakon spomenute reforme, 2006. godine, u tom je pogledu sasvim nov i različit od svih dosadašnjih. Riječ je o *otvorenom programu*. Jedino područje koje je zadano jest slušanje i upoznavanje glazbe s naglaskom na umjetničku glazbu. Sve su ostale aktivnosti: pjevanje, sviranje, stvaralaštvo i notno pismo proizvoljne. U središtu pozornosti novoga programa učenikova je glazbena aktivnost, a ne nastavni sadržaj. Otvorenost programa omogućuje učitelju slobodu da kao odgovoran i mjerodavan stručnjak

⁹ Peter Richard WEBSTER: Gli insegnanti di musica come guide per l'apprendimento: un cambiamento di ruolo, u: Michele Biasutti (ur.): *Educare a educare. Ricerche sulla formazione degli insegnanti di musica*, Pensa Multimedia, Lecce 2010, 115-129.

¹⁰ Timothy D. TAYLOR: *Strange Sounds: Music, Technology and Culture*, Routledge, New York, London 2001.

¹¹ Colin SYMES: A Sound Education: The Gramophone and the Classroom in the United Kingdom and the United States, 1920-1940, *British Journal of Music Education*, 21 (2004) 2, 163-178.

¹² *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb 2006.

čini ono za što smatra da je glazbeno korisno za učenike određenog razreda. Otvorenost programa ogleda se i u slobodnom izboru nastavnog sadržaja: učitelj sam odabire pjesme koje će s učenicima obraditi, sam bira skladbe koje će slušati, slobodno odlučuje o obradbi popularne glazbe ili o tome koje će se teme iz folklorne glazbe obrađivati u kojem razredu.

Nakon uvođenja Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda u osnovne škole i propisivanja novog Nastavnog plana i programa, cilj glazbene kulture u osnovnim školama usmjerio se na razvoj glazbene kulture učenika uspostavljanjem i usvajanjem vrijednosnih mjerila za kritičko i estetsko procjenjivanje glazbe. Osnovna zadaća nastave glazbe u osnovnoj školi postala je uvesti učenike u glazbenu kulturu i učiniti ih aktivnim sudionicima glazbenog života svoje okoline. Promišljenim, planiranim i temeljitim radom na nastavi glazbe nastoji se oblikovati ili preoblikovati glazbeni ukus učenika koji u dobi od deset godina već ovisi o raznim društvenim utjecajima: o obiteljskom i vršnjačkom okruženju, kulturnom iskustvu te dotadašnjoj naobrazbi.

Na nastavi glazbene kulture u osnovnoj općeobrazovnoj školi učenici upoznaju glazbena djela različitih vrsta, stilova i glazbeno-stilskih karakteristika. Slušanjem glazbe i analizom glazbenih djela te pjevanjem i sviranjem stječu se osnovna glazbena znanja i razvija glazbeno umijeće. Sadržaji nastave glazbe u osnovnoj školi obuhvaćaju upoznavanje glazbala, pjevačkih glasova, solističkih, komornih i skupnih načina izvođenja glazbe, glazbenih oblika, instrumentalnih, vokalnih i vokalnoinstrumentalnih vrsta, glazbeno-stilskih razdoblja, skladatelja, izvođača. Ta im znanja pomažu u generiranju opće i glazbene kulture te započinje njihovo razumijevanje (glazbene) umjetnosti. S tim znanjima moći će aktivnije pratiti koncertna događanja te se kritički odnositi prema glazbi svih vrsta i stilova.

Svrha umjetničkog područja,¹³ prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu,¹⁴ kojemu pripadaju glazbena kultura i umjetnost jest: »Osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim na učenje različitih umjetničkih sadržaja i razumijevanje sebe i svijeta pomoću umjetničkih djela i medija te za izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom.« Težište je na razumijevanju, aktivnom sudjelovanju, učenju te izražavanju glazbom i glazbenim aktivnostima.

U drugom i trećem ciklusu obrazovanja, prema NOK-u (od petog do osmog razreda), pod umjetničkim područjem — glazbena kultura i umjetnost — potiču se percepcija i recepcija, dakle opažanje, doživljavanje i prihvaćanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva, zatim ovladavanje glazbenim sastavnicama, sudjelovanje

¹³ Umjetničko područje obuhvaća Vizualne umjetnosti i dizajn, Glazbenu kulturu i umjetnost, Filmsku i medijsku kulturu i umjetnost, Dramsku kulturu i umjetnost te Umjetnost pokreta i plesa.

¹⁴ Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb 2010, 152.

u glazbenim aktivnostima, komunikaciji, socijalizaciji i suradnji glazbenim doživljajem te razumijevanje i vrednovanje glazbene umjetnosti i stvaranja. U tom kontekstu nanovo ističemo važnost slušanja i analize glazbenih djela, prepoznavanja i uspoređivanja glazbenih sastavnica, izražavanja ideja, misli i osjećaja, poštivanja tradicije i kulture te analiziranja i vrednovanja umjetničkih djela.

Do kraja osnovne škole, uz pomno planiranu i kvalitetnu glazbenu nastavu, učenici mogu upoznati i usvojiti određeni broj napjeva (umjetničkih, tradicijskih, popularnih), upoznati i prepoznati različite sastavnice glazbe i temeljne glazbene vrste, bolje upoznati hrvatsku i svjetsku glazbenu baštinu, usvojiti temeljne pojmove iz opće glazbene kulture, te usavršiti i unaprijediti svoja glazbena umijeća. Iskustva koja učenici steknu na nastavi glazbene kulture mogu pridonijeti povezanosti s glazbom i izvan škole: pjevat će ili svirati u amaterskom ansamblu te pratiti koncertni život svoga grada i okoline.

Nastava glazbene umjetnosti u srednjoj školi logičan je nastavak glazbenoga obrazovanja učenika. Na toj razini proširuje se njihova glazbena naobrazba, a time i glazbena kultura. Svrha nastave glazbene umjetnosti ogleda se u težnji da se odgoji i obrazuje kritički slušatelj i poznavatelj glazbe koji će biti aktivan sudionik života svoje sredine i posjetitelj kulturnih događanja.

Cilj je nastave glazbene umjetnosti omogućiti razumijevanje glazbenih djela svjetske i nacionalne kulturne baštine. Usmjeren je prema poticanju i razvijanju zanimanja, navika i potrebe bavljenja glazbom, podizanju razine glazbene i opće kulture te poticanju estetskoga razvoja učenika.

Zadaće glazbene umjetnosti prema Nastavnom planu i programu,¹⁵ usmjerene su na to da učenici tijekom nastave upoznaju i nauče pojavne oblike glazbe, zapamte određen broj glazbenih djela, shvate i nauče osnovne podatke iz glazbene povijesti, razviju glazbeni ukus i upoznaju opću kulturu. Razvija se sposobnost kritičkoga slušanja, spoznaje etička i estetska vrijednost umjetničkih glazbenih djela svjetske i nacionalne baštine, razlikuju značajke glazbenih djela ovisno o stilskom razdoblju putem aktivnoga slušanja. Slušanje glazbe treba biti u funkciji spoznajnoga, emotivnoga i voljnoga angažiranja učenika, što se postiže upućivanjem učenika na opažanje, otkrivanje, analiziranje, razumijevanje i procjenu glazbenih djela.

U Nacionalnom okvirnom kurikulumu, u četvrtom ciklusu (gimnazije), glazbena kultura i umjetnost određena je istim okvirima kao na drugom i trećem ciklusu. Razlika je u tome da na četvrtom stupnju obrazovanja učenike treba uputiti na intenzivnije kritičko promišljanje o glazbi i (još) aktivniji doprinos nastavnom procesu. Glazbena znanja stječu se na osnovu slušanja i analize glazbenih djela tijekom nastave, ali i posjećivanjem glazbenih događanja, čitanjem knjiga te proučavanjem i istraživanjem glazbe putem različitih medija.

¹⁵ *Nastavni plan i program za srednju školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb 1994.

Empirijsko istraživanje

Predmet našega interesa bio je uvidjeti postiže li se cilj nastave glazbe na kraju osnovnoškolskog ili srednjoškolskog obrazovanja te postoje li razlike u percepciji umjetničke glazbe između učenika osnovne i srednje škole.

Cilj i zadaci istraživanja

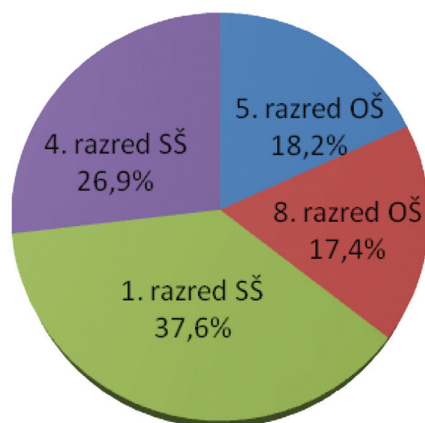
Cilj ovoga istraživanja je istražiti postoji li interes za slušanjem umjetničke glazbe kod učenika osnovne i srednje škole.

Na temelju definiranog cilja proizlaze sljedeći zadaci:

1. utvrditi vrstu uređaja za reprodukciju zvuka kojim se učenici služe pri slušanju glazbe;
2. uvidjeti mjesto i učestalost slušanja glazbe;
3. istražiti slušaju li učenici na nastavi glazbene kulture glazbu koja ih zanima i vole li slušati umjetničku glazbu.

Ispitanici

Anketirani su učenici OŠ Kaštanjer Pula, OŠ Vrsar Vrsar, SŠ Gimnazija Pula i SŠ Zvane Črnje Rovinj. U ispitivanju je sudjelovalo 495 učenika: 176 učenika iz spomenutih osnovnih škola: peti razred 90 učenika (18 posto), osmi razred 86 učenika (17 posto); i 319 učenika iz srednjih škola: prvi razred 186 učenika (38 posto), četvrti razred 133 učenika (27 posto), što je prikazano na grafičkom prikazu 1.

Grafički prikaz 1: Uzorak ispitanika

Odabrani su učenici petih razreda, koji polaze predmetnu nastavu nakon trogodišnjeg rada s učiteljem razredne nastave i jednogodišnjeg rada sa stručnim učiteljem glazbe, te učenici osmih razreda koji završavaju opće obrazovanje i stekli su određeno glazbeno znanje. Upravo se u razdoblju između petog i osmog razreda događaju brojne psihofizičke promjene koje utječu na cjelokupan osobni razvoj učenika, a time i na glazbeni ukus. Dok kod većine učenika petih razreda obitelji i učitelji imaju veći utjecaj na formiranje njihovog identiteta, kod učenika osmih razreda na oblikovanje njihove osobnosti i na glazbene preferencije utječu vanjski čimbenici, osobito skupina vršnjaka čiji su interesi mjerilo »dobrog i uspješnog«. S obzirom na to da se u gimnaziji rad na području glazbe nastavlja i intenzivira, odabrali smo učenike prvog i četvrtog razreda srednje škole kako bismo vidjeli je li, zbog odrastanja i školovanja, odnos prema umjetničkoj glazbi ostao isti ili se promijenio u skladu s godinama i boljim poznavanjem i razumijevanjem umjetničke glazbe.

Instrumentarij

Za potrebe ovoga istraživanja konstruiran je upitnik pod nazivom *Glazbene preferencije učenika u odnosu na vrste glazbe*, koji je izradila autorica članka. Anketni upitnik obuhvaća šest cjelina. Za daljnju analizu i usporedbu rezultata korištena je treća cjelina, sastavljena od devet čestica (trostupanjska skala Likertovog tipa: 1 — uopće ne koristim; 2 — ponekad koristim; 3 — često koristim), peta cjelina s tri čestice (trostupanjska skala Likertovog tipa: 1 — uopće; 2 — ponekad; 3 — često) te prve četiri čestice iz šeste cjeline sa skalom: 1 — ne, 2 — ponekad, 3 — da.

Instrumenti

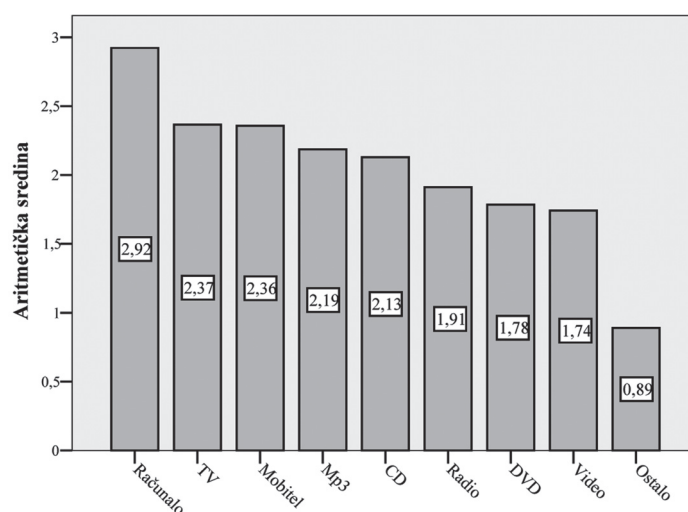
Korištena je deskriptivna i inferencijalna statistika: postotci, aritmetička sredina, *F* test i jednofaktorska analiza varijance ANOVA.

Način provedbe istraživanja

Anketiranje učenika osnovnih i srednjih škola provele su učiteljice glazbene kulture i nastavnice glazbene umjetnosti nakon detaljnih objašnjenja i uputstava autorice rada, ujedno i nositeljice istraživanja. Anketiranje je provedeno tijekom mjeseca travnja 2012. godine s učenicima petih i osmih razreda osnovnih škola u Puli i Vrsaru, te s učenicima prvih i četvrtih razreda srednjih škola gimnazijskog usmjerenja u Puli i Rovinju. Učenici su zaokruživali odgovore na skali Likertovog tipa u odnosu na to slažu li se ili ne s određenom tvrdnjom. Upitnik je bio anonimn.

Rezultati i diskusija

Ad 1) Vrsta uređaja za reprodukciju zvuka kojom se učenici služe pri slušanju glazbe

Grafički prikaz 2: Aritmetička sredina u odnosu na korištene uređaje za reprodukciju zvuka

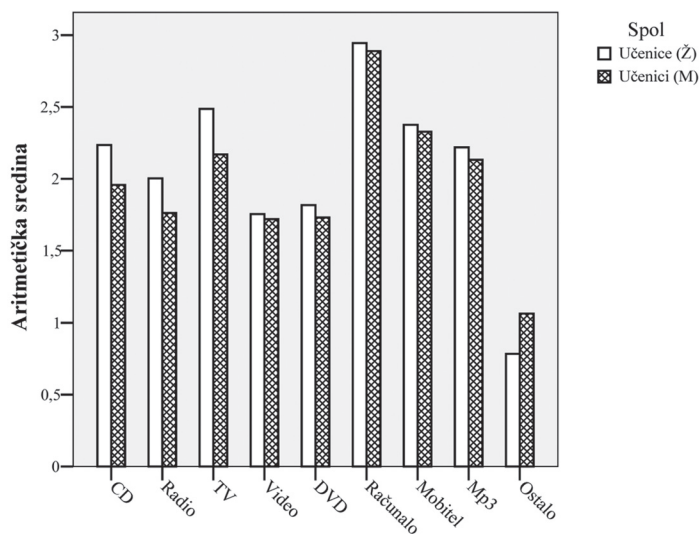
Rezultati iz grafičkog prikaza 2 pokazuju da se, na našem uzorku ispitanika, pri slušanju glazbe učenici često služe računalom ($\bar{x} = 2.92$). Korištenje računala usmjereno je na korištenje interneta, za učenike danas najpristupačnijeg i najčešćeg načina razmjenjivanja informacija i usluga. Internet je, kao svjetska mreža, izuzetno zanimljiv za slušanje i preuzimanje glazbe, pri čemu prednjači *YouTube*. Audiovizualni prilozi s *YouTubea* donose brojne glazbene priloge, pridonoseći tako upoznavanju različitih glazbenih formi, stilova, izvođača.

Prema grafičkom prikazu 2 zaključujemo da se ispitanici ponekad služe svim ostalim nabrojenim uređajima za reprodukciju zvuka, od kojih prednjači uporaba TV-a i mobitela za slušanje glazbe ($\bar{x} = 2.37$ i $\bar{x} = 2.36$), slijedi MP3 ($\bar{x} = 2.19$), CD ($\bar{x} = 2.13$), zatim radio ($\bar{x} = 1.91$), DVD ($\bar{x} = 1.78$) i ostalo ($\bar{x} = 0.89$), pod čime učenici navode: MP4, iPhone, PS3, USB, ploče, koncerti, klubovi, tablet, kasetofon. Prema rezultatima članka na internetu »The Leading Question/Musical Ally«¹⁶ iz 2009. godine, iako su načini dolaženja do glazbe različiti, prednjače računalo i internet, zatim iPod, iPad te mobilni uređaji.

¹⁶ <http://musically.com/services/research/> (1. 9. 2012).

Osobna računala, internet, TV kanali s isključivo glazbenim sadržajem — spotovima, mobilni telefoni i ostali spomenuti mediji postali su (ili su trebali postati!) sastavni dio školskog, ali ponajviše izvanškolskog okružja, pa se u skladu s time valja ponašati i djelovati jer, kao što postoje prednosti primjene tehničkih naprava u nastavi, postoje i nedostaci te ograničenja.¹⁷ Tehničke naprave i uređaji za reprodukciju zvuka mogu biti od velike pomoći, a njihova izuzetna uloga očita je u nastavi glazbene kulture i umjetnosti u kojoj je zvuk primaran entitet, pa su u skladu s time audio i videouređaji te multimedija — komplementaran partner. Učenici izvan nastave slušaju različite vrste glazbe, najčešće pop, rock i elektroničku glazbu, dok je umjetnička glazba, prema istraživanju Vidulin-Orbanić,¹⁸ šesta na rang-listi od deset ponuđenih vrsta, a u tu svrhu koriste različite medije. Cilj nastave glazbene kulture i umjetnosti je približiti učenicima umjetničku glazbu. Uputiti ih da, za njezino upoznavanje, koriste navedene uređaje za reprodukciju zvuka, jedna je od mogućnosti dolaženja do cilja. Budući da je računalo najčešći medij, to je i najbolji način da se poveća interes za umjetničku glazbu.

S obzirom na razrede, iz grafičkog prikaza 3 vidljivo je da učenice više koriste sve navedene uređaje za reprodukciju zvuka od učenika, osim pod kategorijom

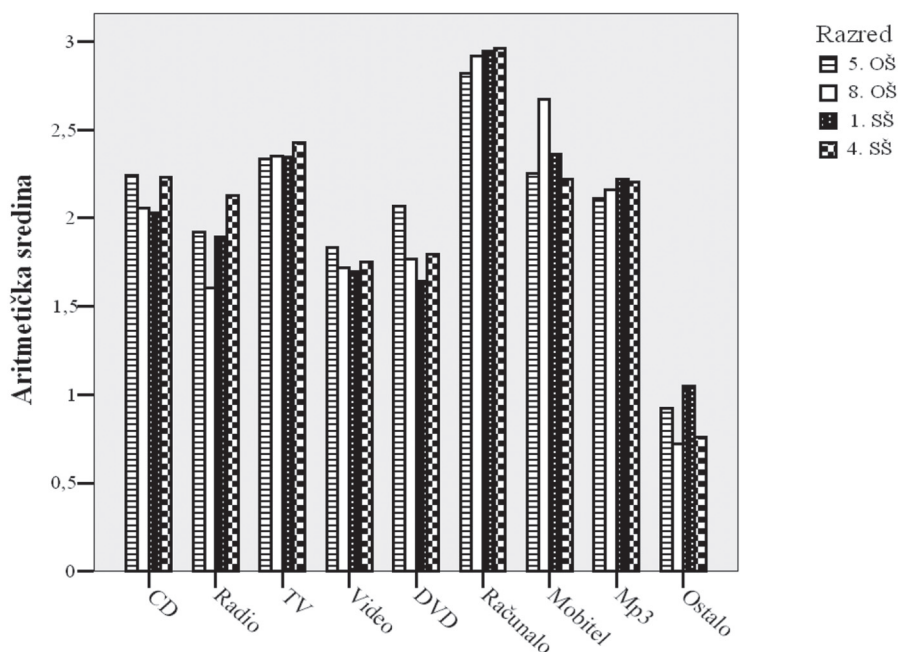
Grafički prikaz 3: Korištenje uređaja za reprodukciju zvuka — razlike prema spolu

¹⁷ Više u: Sabina VIDULIN-ORBANIĆ (ur.): *Glazbena nastava i nastavna tehnologija: mogućnosti i ograničenja*, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula 2011.

¹⁸ Sabina VIDULIN-ORBANIĆ: Utjecaj glazbene nastave na (glazbenu) kulturu učenika, u: Neven Hrvatić — Anita Klapan (ur.): *Pedagogija i kultura*, sv. 1, Hrvatsko pedagoško društvo, Zagreb 2012, 419-430.

Uređaji za reprodukciju zvuka	Spol (aritmetička sredina)			Razred (aritmetička sredina)				
	Ž	M	F (p)	5. OŠ	8. OŠ	1. SŠ	4. SŠ	F (p)
CD	2.24	1.96	21.068 (0.000)	2.24	2.06	2.03	2.23	3.665 (0.012)
Radio	2.00	1.76	13.680 (0.000)	1.92	1.60	1.89	2.13	9.915 (0.000)
TV	2.49	2.17	27.535 (0.000)	2.33	2.35	2.34	2.43	0.539 (0.656)
Video	1.75	1.72	0.251 (0.617)	1.83	1.72	1.70	1.75	0.657 (0.579)
DVD	1.82	1.73	1.664 (0.198)	2.07	1.77	1.65	1.80	7.055 (0.000)
Računalo	2.94	2.89	4.355 (0.037)	2.82	2.92	2.95	2.96	5.020 (0.002)
Mobitel	2.38	2.33	0.409 (0.523)	2.26	2.67	2.36	2.22	6.430 (0.000)
MP3	2.22	2.13	1.352 (0.245)	2.11	2.16	2.22	2.20	0.414 (0.743)
Ostalo	0.78	1.06	11.252 (0.001)	0.92	0.72	1.05	0.76	3.895 (0.009)

Tablica 1: Korištenje uređaja za reprodukciju zvuka prema spolu i razredu: aritmetička sredina i statistička značajnost razlike

Grafički prikaz 4: Korištenje uređaja za reprodukciju zvuka — razlike prema razredima

ostalo. Statistički značajna razlika na razini od pet posto, na osnovu F testa, izračunata je za varijable CD, radio, TV, računalo i ostalo, pri čemu djevojčice u odnosu na dječake imaju veću aritmetičku sredinu kod svih navedenih varijabli, izuzev kategorije ostalo (tablica 1). Za varijablu ostalo izrazito je niska aritmetička sredina, što znači da se ostala tehnika ne koristi u značajnijoj mjeri. Rezultati istraživanja koje je provela autorica pokazuju i to da učenice više slušaju glazbu od učenika.¹⁹

S obzirom na razrede, korištenje računala pri slušanju glazbe proporcionalno raste od petog razreda osnovne škole prema četvrtom razredu srednje škole (grafički prikaz 4). Tablica 1 pruža podatke o progresu aritmetičke sredine od petog do osmog razreda osnovne te od prvog do četvrtog razreda srednje škole (\bar{x} = 2.82; 2.92; 2.95; 2.96). Iz istoga je grafičkog prikaza razvidno da se učenici osmih razreda pri slušanju glazbe, u odnosu na druge razrede, često koriste mobitelom (\bar{x} = 2.67), a najmanje se njime koriste učenici četvrtih razreda SŠ (\bar{x} = 2.22), TV-om se nešto više koriste učenici četvrtih razreda SŠ (ne postoji značajna statistička razlika među razredima), radiom najviše također učenici četvrtih razreda SŠ (\bar{x} = 2.13), a najmanje učenici osmih razreda OŠ (\bar{x} = 1.60). Učenici petih razreda više se koriste DVD-om u odnosu na druge razrede (\bar{x} = 2.07, najmanja aritmetička sredina je 1.65 kod učenika prvog razreda SŠ), kao i videom (ne postoji značajna statistička razlika). CD-ovima se više koriste (\bar{x} = 2.24) učenici petih razreda osnovne i četvrtih razreda srednje škole (\bar{x} = 2.23), a najmanje učenici prvih razreda SŠ (\bar{x} = 2.03). Posredstvom MP3 uređaja glazbu više slušaju učenici prvih razreda SŠ (\bar{x} = 2.22), a najmanje učenici petih razreda (\bar{x} = 2.11). Za varijablu »ostalo« izrazito je niska aritmetička sredina, što znači da se ostali uređaji za reprodukciju zvuka gotovo i ne koriste. Rezultati iz tablice 1 ukazuju na to da se značajna statistička razlika na razini od pet posto ukazuje među varijablama CD ($F = 3.665, p = 0.012$), radio ($F = 9.915, p = 0.000$), DVD ($F = 7.055, p = 0.000$), računalo ($F = 5.020, p = 0.002$), mobitel ($F = 6.430, p = 0.000$) i ostalo ($F = 3.895, p = 0.009$), a u odnosu na razrede. Podaci govore u prilog tome da učenici petih razreda više od ostalih koriste CD, video i DVD. Razloge možemo pronaći u gotovim audio i audiovizualnim kompilacijama koje su dostupne u prodaji po povoljnim cijenama, a budući da te uređaje učenici imaju kod kuće, spomenuti se mediji kupuju ili posuđuju te s njih reproducira glazba. Uz udžbenike glazbene kulture i glazbene umjetnosti učenici dobivaju i nosače zvuka (CD), putem kojih slušaju glazbena djela. Odrastajući postaju vještiji u korištenju suvremenih medija, pa se tako učenici osmog razreda više služe različitim funkcijama mobitela, koji postaje glavno sredstvo reprodukcije glazbe. Uz slušalice ili bez njih učenici na bilo kojem mjestu i u bilo koje vrijeme slušaju glazbu koja ih zanima, te je dijele ostalima koju tu glazbu vole. Trend se nastavlja i u prvom razredu srednje škole, kada učenici slušaju glazbu više preko MP3 uređaja, dok se

¹⁹ *Ibid.*

učenici četvrtih razreda srednje škole radiom služe više od ostalih, vjerojatno zbog njegovih novih funkcija (radiostreaming), služe se i TV-om s posebnim kanalima na kojima mogu pronaći aktualne pjesme i spotove, te računalom, kojim vladaju na zavidnoj razini.

Ad 2) Mjesto i učestalost slušanja glazbe

Na grafičkom prikazu 5 vidljivo je da učenici često slušaju glazbu kod kuće ($\bar{x} = 2.91$), a ponekad kod prijatelja ($\bar{x} = 2.43$) i u školi ($\bar{x} = 1.88$). Rezultati pokazuju da tijekom slobodnog vremena učenici, sami i/ili u društvu, slušaju glazbu koja ih zanima. Rezultati istraživanja koje su proveli Dillon²⁰ i Werner²¹ pokazuju da su pri slušanju glazbe kod kuće načini i mediji različiti, a najčešće učenici preuzimaju glazbu s interneta. U školi se glazba aktivno sluša na nastavi glazbene kulture i glazbene umjetnosti. Glazba koju učenici slušaju na nastavi prvenstveno se odnosi na područje umjetničke glazbe. Međutim, ponekad se glazba, u pasivnoj formi, čuje i na ostalim predmetima, u službi neke druge aktivnosti, sadržaja i predmeta.²²

S obzirom na spol (grafički prikaz 6) učenice više od učenika slušaju glazbu i kod kuće, i u školi, i kod prijatelja. Werner²³ u svom istraživanju također napominje da djevojčice više slušaju glazbu kod kuće od dječaka. Iz tablice 2 razvidno je da je značajna statistička razlika na razini od pet posto kod varijabli kod kuće ($F = 5.156$, $p = 0.024$) i kod prijatelja ($F = 31.689$, $p = 0.000$). Češće slušaju glazbu kod kuće i kod prijatelja djevojčice nego dječaci. Za slušanje glazbe u školi, tijekom nastave, ne postoji značajna statistička razlika.

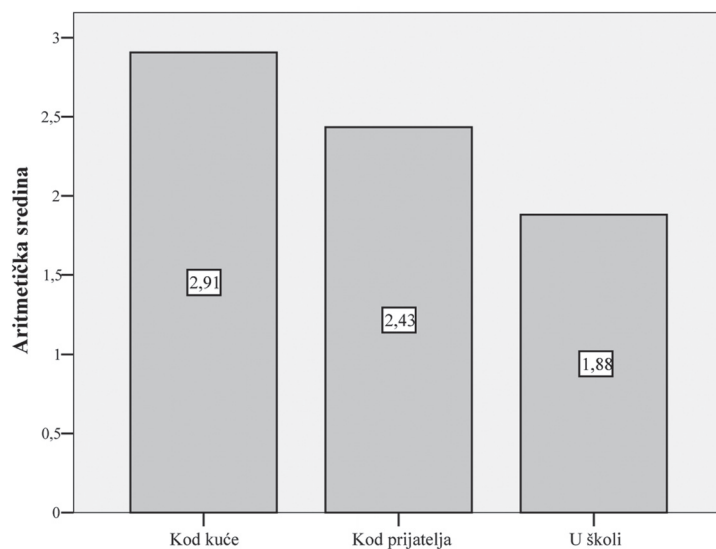
S obzirom na razred (grafički prikaz 7) glazbu kod kuće često slušaju učenici svih razreda, a najviše učenici četvrtih razreda SŠ ($F = 6.409$, $p = 0.000$; $\bar{x} = 2.95$). U školi glazbu najviše slušaju učenici prvih razreda SŠ ($F = 5.083$, $p = 0.000$; $\bar{x} = 1.94$), zatim učenici osmih razreda OŠ ($\bar{x} = 1.93$), a najmanje učenici petih razreda ($\bar{x} = 1.67$), dok kod prijatelja glazbu slušaju učenici prvih ($F = 8.398$, $p = 0.000$; $\bar{x} = 2.51$) i četvrtih razreda SŠ ($\bar{x} = 2.50$). Zanimljivo je da u školi glazbu najviše (iako tek ponekad) slušaju učenici prvih razreda SŠ, no budući da se nastava

²⁰ Teresa DILLON: Hail to the Thief: The Appropriation of Music in the Digital Age, u: Kenton O'Hara — Berry Brown (ur.): *Consuming Music Together: Social and Collaborative Aspects of Music Consumption Technologies*, Springer, London 2006, 289-306.

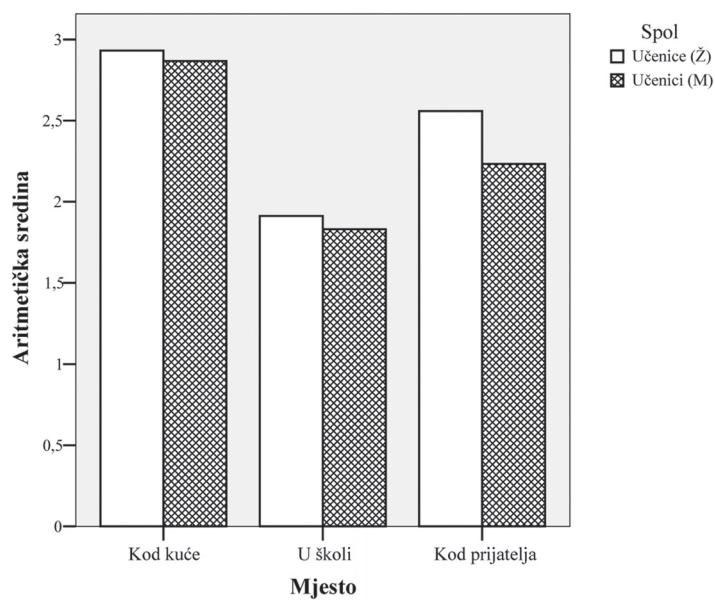
²¹ Ann WERNER: Girls Consuming Music at Home: Gender and the Exchange of Music through New Media, *European Journal of Cultural Studies*, 12 (2009) 3, 269-284.

²² Najčešće se glazba pojavljuje kao zvučna kulisa, npr. u likovnoj kulturi (dok se crta, boja, modelira), u nastavi hrvatskog jezika (kao motivacija za rad koji slijedi, prije čitanja pjesme ili tijekom recitiranja), na nastavi stranih jezika (svladavanje jezika i bogaćenje rječnika uz pjevanje pjesme) i slično.

²³ Ann WERNER: Girls Consuming Music at Home: Gender and the Exchange of Music through New Media.

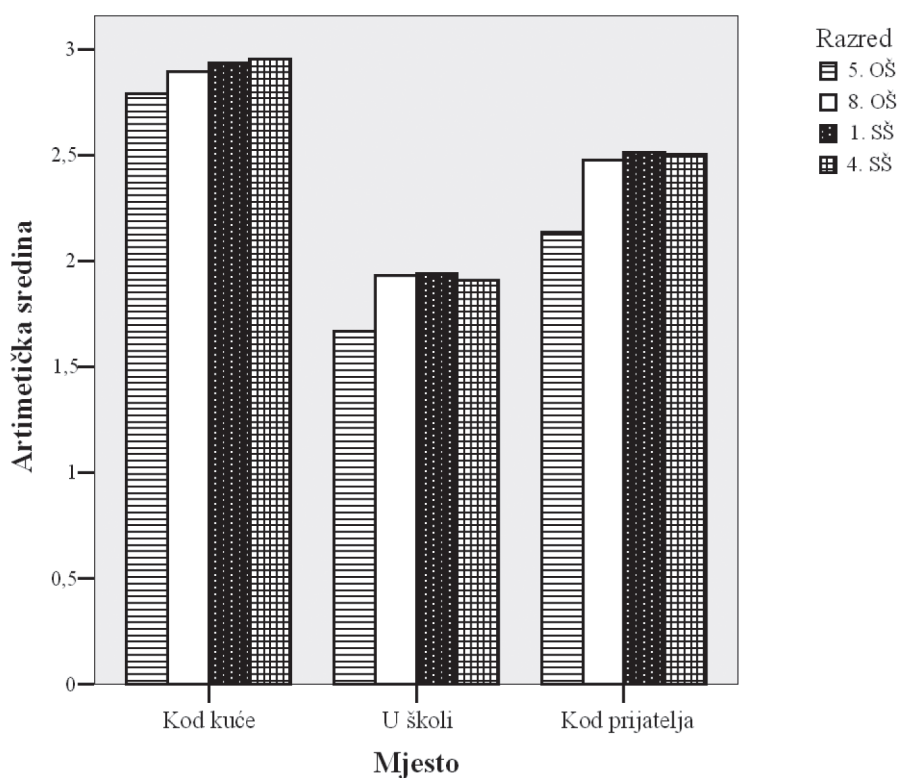

Grafički prikaz 5: Mjesto slušanja glazbe

Grafički prikaz 6: Razlike u spolu u odnosu na mjesto slušanja glazbe

glazbe odlikuje upravo aktivnošću slušanja glazbe, činjenica da se ova aktivnost izvodi *ponekad* nije u skladu s konceptom suvremene nastave glazbe, u kojoj se kao osnovna aktivnost otvorenog modela postavlja slušanje i upoznavanje glazbenih djela. Prema tablici 2 statistički značajne razlike na razini od pet posto javljaju se kod svih varijabli.

Grafički prikaz 7: Razlike u razredima u odnosu na mjesto slušanja glazbe

Mjesto	Spol (aritmetička sredina)			Razred (aritmetička sredina)				
	Ž	M	F (p)	5. OŠ	8. OŠ	1. SŠ	4. SŠ	F (p)
Kod kuće	2.93	2.87	5.156 (0.024)	2.79	2.90	2.94	2.95	6.409 (0.000)
U školi	1.91	1.83	2.238 (0.135)	1.67	1.93	1.94	1.91	5.083 (0.000)
Kod prijatelja	2.56	2.23	31.689 (0.000)	2.13	2.48	2.51	2.50	8.398 (0.000)

Tablica 2: Mjesto slušanja glazbe — statistički pokazatelji

Ad 3) Odnos učenika prema slušanju glazbe

U tablici 3 sistematizirani su odgovori učenika i izraženi u postotcima. Iako udžbenici glazbene kulture²⁴ i glazbene umjetnosti²⁵ imaju po dva, tri pripadajuća nosača zvuka za svaki razred, čak 57 posto učenika u svoje slobodno vrijeme ne sluša glazbu s obrazovnih i didaktičkih CD-ova, a 31 posto to čini ponekad. Izuzetno malen postotak učenika (12 posto) sluša glazbu izvan nastave s CD-a koje su dobili uz udžbenik. S obzirom na to da je glazba s tih nosača zvuka odabrana i primjerena uzrastu učenika, raznovrsna u pogledu glazbeno-stilskih razdoblja i glazbenih vrsta, činjenica da više od pedeset posto učenika tijekom svog slobodnog vremena ne koristi nosače zvuka i izvan nastave ne govori u prilog podizanju kulture slušanja umjetničke glazbe. Primarna ideja obrazovnih CD-a bila je da se umjetnička glazba ne sluša samo na nastavi, već da se učenicima omogući da i kod kuće, tijekom slobodnog vremena, poslušaju vrijednu glazbu i s njome se bolje upoznaju. Upitno je kako će učenici uopće spoznati djela umjetničke glazbe koja su simbol ne samo umjetnosti, već i (opće) kulture, kad ne koriste pripadajući CD koji ih, uz poučavanje učitelja, može brže i kvalitetnije uvesti u *svijet glazbe*.

Gotovo 38 posto učenika izjavilo je da tijekom nastave glazbe ne slušaju glazbu koja ih zanima. Istraživanje autorice iz 2012. godine pokazalo je koje su glazbene preferencije učenika (rezultati temeljem analize aritmetičkih sredina pokazali su da učenici najviše slušaju pop glazbu, zatim rock pa elektroničku), no one ne mogu biti razlog da se i na nastavi glazbe u većoj mjeri slušaju ti stilovi. Primarno se na nastavi izučava umjetnička glazba. Međutim, treba biti otvoren (i stručan!) i za ostale žanrove, uz uvjet da su djela glazbeno kvalitetna i relevantna. Budući da je repertoar na nosačima zvuka koji se reproduciraju tijekom nastave glazbe širokog raspona (iako — ponovno ističemo — orijentiran prema umjetničkoj glazbi), ipak je malen postotak učenika koji smatraju da na nastavi glazbe slušaju glazbu koja ih zanima (17 posto), dok njih 45 posto smatra da tijekom nastave glazbene kulture ponekad slušaju glazbu koja ih zanima.

²⁴ Udžbenici koji se koriste u glazbenoj nastavi u osnovnoj školi jesu: *Glazbena četvrtica* (Jelena Sikirica, Saša Marić), *Glazbena petica* (Ljiljana Šćedrov, Saša Marić), *Glazbena šestica* (Jelena Sikirica, Saša Marić), *Glazbena sedmica* (Ljiljana Šćedrov, Saša Marić), *Glazbena osmica* (Ljiljana Šćedrov, Saša Marić), *Planet glazba 4* (Vinka Fabris), *Planet glazba 5* (Nikolina Korečić), *Planet glazba 6* (Ivan Manjkas, Nives Šimunić), *Glazba i Ti 3* (Snježana Špehar), *Glazba i Ti 4* (Snježana Špehar), *Svijet glazbe 4* (Nevenka Raguž, Tonka Lazarić, Ante Gašparđi), *Svijet glazbe 5* (Antun Čelar, Nevenka Raguž), *Svijet glazbe 6* (Ante Gašparđi, Nevenka Raguž, Tonka Lazarić), *Svijet glazbe 7* (Tihomir Hojsak, Tonka Lazarić, Nevenka Raguž), *Svijet glazbe 8* (Ante Gašparđi, Tonka Lazarić, Nevenka Raguž, Zoran Štefanac).

²⁵ Udžbenici koji se koriste u glazbenoj nastavi u srednjoj školi (gimnazija) jesu: *Glazbeni susreti 1. vrste* (Nataša Perak Lovričević, Ljiljana Šćedrov), *Glazbeni susreti 2. vrste* (Nataša Perak Lovričević, Ljiljana Šćedrov), *Glazbeni susreti 3. vrste* (Nataša Perak Lovričević, Ljiljana Šćedrov), *Glazbeni susreti 4. vrste* (Nataša Perak Lovričević, Ljiljana Šćedrov), *Glazbena umjetnost 1* (Nada Medenica), *Glazbena umjetnost 2* (Nada Medenica), *Glazbena umjetnost 3* (Nada Medenica, Rozina Palić-Jelavić), *Glazbena umjetnost 4* (Rozina Palić-Jelavić, Nada Medenica).

Učenicima se ponekad sviđa (56 posto) glazba koju slušaju na nastavi, a isti broj ispitanika odgovorio je da im se glazba sviđa, odnosno ne sviđa (22 posto). Na pitanje vole li tijekom nastave slušati umjetničku glazbu, 19 posto učenika odgovara potvrdno (da), 37 posto ponekad, a čak 44 posto ispitanika odgovara da tijekom nastave ne vole slušati umjetničku glazbu. Umjetnička glazba, očito, nije predmet interesa učenika, a u prilog toj glazbi ne idu ni suvremeni stilovi i vrste glazbe koji su dnevno višesatno na repertoaru radija, TV-a i ostalih medija, kao niti preferencije i ukus skupine vršnjaka.

Pitanje	Ne (%)	Ponekad (%)	Da (%)
Slušaš li u slobodno vrijeme glazbu s CD-a koje si dobio uz udžbenik glazbe?	56.8	31.1	12.1
Slušaš li tijekom glazbene nastave glazbu koja te zanima?	37.8	45.5	16.8
Sviđa li ti se glazba koju slušaš na nastavi glazbe?	22.0	56.0	22.0
Voliš li tijekom nastave slušati klasičnu glazbu?	43.6	37.0	19.4

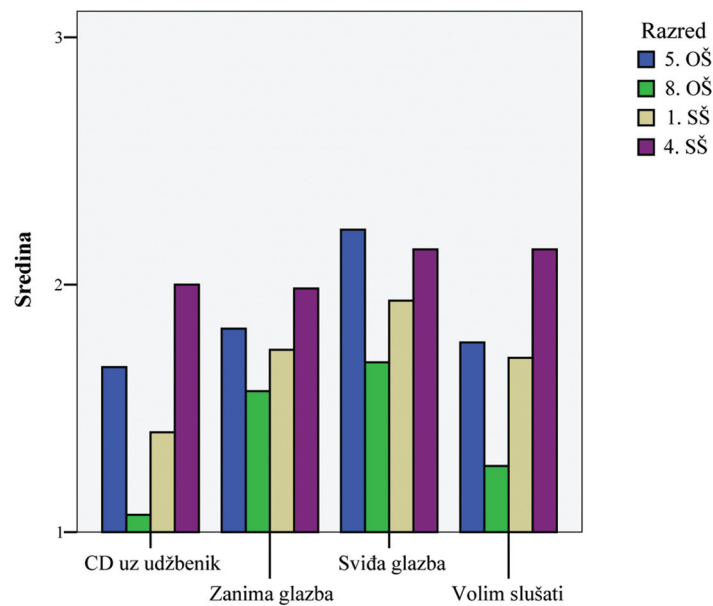
Tablica 3: Postotak učenika u odnosu na odgovore

S obzirom na spol ispitanika (tablica 4) postoji statistički značajna razlika na razini od pet posto na slušanje CD-a koji idu uz udžbenik glazbe: više ga slušaju djevojčice i to ponekad ($\bar{x} = 1.60$). Također, glazba koju slušaju na nastavi više se sviđa djevojčicama nego dječacima ($\bar{x} = 2.06$), a više od dječaka vole i slušati umjetničku glazbu ($\bar{x} = 1.82$).

	Spol (aritmetička sredina)			Razred (aritmetička sredina)				
	Ž	M	F (p)	5. OŠ	8. OŠ	1. SŠ	4. SŠ	F (p)
CD uz udžbenik	1.60	1.47	4.284 (0.039)	1.67	1.07	1.40	2.00	44.706 (0.000)
Zanima glazba	1.83	1.72	2.582 (0.109)	1.82	1.57	1.74	1.98	6.766 (0.000)
Sviđa glazba	2.06	1.90	6.352 (0.012)	2.22	1.69	1.94	2.14	13.323 (0.000)
Volim slušati	1.82	1.66	4.980 (0.026)	1.77	1.27	1.70	2.14	27.690 (0.000)

Tablica 4: Statistička razlika za postavljena pitanja

Na grafičkom prikazu 8 vidljiva je negativna tendencija odgovora na svako pojedino pitanje pogledamo li učenike petih i osmih razreda te nakon toga porast aritmetičkih sredina od prvih do četvrtih razreda SŠ. Učenici četvrtih razreda SŠ pokazuju veći interes u svim navedenim varijablama (osim varijable *svida glazba*).

Grafički prikaz 8: Aritmetička sredina za postavljena pitanja

S obzirom na razrede (tablica 4) postoji statistički značajna razlika na razini od pet posto za sve varijable. Najčešće se nosačima zvuka koji su sastavni dio udžbeničkoga kompleta služe učenici četvrtih razreda SŠ, i to ponekad ($\bar{x} = 2.00$), a najmanje učenici osmih razreda ($\bar{x} = 1.07$). Da ponekad na nastavi glazbe slušaju glazbu koja ih zanima smatraju učenici četvrtih razreda SŠ ($\bar{x} = 1.98$), a da na nastavi slušaju glazbu koja ih gotovo ne zanima smatraju učenici osmih razreda ($\bar{x} = 1.57$). Učenici petih razreda odgovorili su s najvećom aritmetičkom sredinom ($\bar{x} = 2.22$) da im se ponekad sviđa glazba koju slušaju na nastavi, dok se opet, s negativnom konotacijom na isto, ističu učenici osmih razreda ($\bar{x} = 1.27$). Kod svih varijabli evidentna je značajna statistička razlika na razini od pet posto. Mogući odgovor na navedene rezultate istraživanja jest da su sazrijevanjem, školovanjem i boljim poznavanjem glazbenih djela učenici četvrtih razreda srednje škole postali naklonjeniji umjetničkoj glazbi.

Zaključak

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da se učenici često koriste računalom pri slušanju glazbe, najviše internetom, a ponekad u tu svrhu koriste TV, mobitel, CD, zatim radio i DVD. Rezultati istraživanja koje su proveli Dillon²⁶ i Werner²⁷ pokazuju da su pri slušanju glazbe kod kuće načini i mediji različiti, a najčešće učenici preuzimaju glazbu s interneta. Djevojčice više koriste spomenute uređaje za reprodukciju zvuka pri slušanju glazbenih djela. Werner u svom istraživanju također napominje da djevojčice više slušaju glazbu kod kuće od dječaka. S obzirom na razrede, korištenje računala pri slušanju glazbe proporcionalno raste od petog razreda osnovne škole prema četvrtom razredu srednje škole. Prema rezultatima *The Leading Question/Musical Ally*²⁸ razvidno je da su načini dolazanja do glazbe različiti, ali kao uređaj za reprodukciju zvuka prednjači računalo s pristupom internetu, zatim iPod, iPad te mobilni uređaji. Tehničke naprave i uređaji za reprodukciju zvuka velika su pomoć pri upoznavanju glazbe, a njihova uloga vidljiva je i u nastavi glazbene kulture i umjetnosti. Osobna računala, internet, TV kanali s isključivo glazbenim sadržajem-spotovima, mobilni telefoni i ostali naznačeni mediji trebaju postati sastavni dio školskog okružja, jer uređaji za reprodukciju zvuka mogu biti od velike pomoći pri realizaciji nastave glazbe. Činjenica je da navedeni tehnički uređaji danas pružaju individualnu mogućnost izbora načina slušanja glazbe, a novi mediji, kako ističe Savage,²⁹ alternativne mogućnosti izvedbe. Budući da je cilj nastave glazbene kulture i umjetnosti približiti učenicima umjetničku glazbu, valja ih uputiti na to da za njezino upoznavanje koriste navedene uređaje za reprodukciju zvuka, što je ujedno jedna od mogućnosti dolazanja do cilja — upoznavanja glazbenih djela.

Rezultati našega istraživanja pokazuju da je glazba prisutna u slobodnom vremenu učenika te da učenici slušaju glazbu koja ih zanima i to sami i/ili u društvu. O'Hara i Brown³⁰ također ukazuju na to da mladi u velikom broju svakodnevno usvajaju glazbu. Glazba je posredstvom medija postala dostupna svima, a mjesta na kojima se može čuti kreću se od koncertnih dvorana, kuće i igrališta pa sve do trgovačkih centara. U školi se glazba aktivno sluša na nastavi glazbene kulture i glazbene umjetnosti. Međutim, glazbene su preferencije učenika okrenute vrstama glazbe koje su zajedničke grupi vršnjaka i masmedijskoj ponudi

²⁶ Teresa DILLON: Hail to the Thief: The Appropriation of Music in the Digital Age.

²⁷ Ann WERNER: Girls Consuming Music at Home: Gender and the Exchange of Music through New Media.

²⁸ <http://musically.com/services/research/> (1. 9. 2012).

²⁹ Jonathan SAVAGE: Reconstructing Music Education through ICT, *Research in Education*, 78 (2007), 65-77.

³⁰ Kenton O'HARA — Barry BROWN: Consuming Music Together: Introduction and Overview, u: Kenton O'Hara — Barry Brown (ur.): *Consuming Music Together: Social and Collaborative Aspects of Music Consumption Technologies*, Springer, London 2006, 7-22.

³¹ Amedeo GAGGILO: *Educazione musicale e nuove tecnologie*, EDT, Torino 2003.

i potražnji. Pozorno slušanje i analiza glazbenih djela te refleksije na nju, nisu česte, a slušanje i analiza djela umjetničke glazbe u slobodnom vremenu učenika više su iznimka nego pravilo. Istraživanja koja su proveli Gaggiolo³¹ i Lamont, Hargreaves, Marshall, Tarrant³² pokazuju da učenici veći dio slobodnog vremena posvećuju slušanju glazbe, iako najčešće u pasivnoj formi, kao dodatak nekoj drugoj aktivnosti, ili se uz slušanje glazbe koristi drugi umjetnički izraz, npr. pjevanje i/ili plesanje.

Iako udžbenici glazbene kulture i glazbene umjetnosti imaju po dva do tri pripadajuća nosača zvuka za svaki razred, izuzetno malen postotak učenika, prema našem uzorku istraživanja, sluša glazbu s CD-a koji su dobili uz udžbenik izvan nastave, tijekom svog slobodnog vremena. Ostaje upitnim kako će učenici uopće upoznati djela umjetničke glazbe koja su simbol ne samo umjetnosti, već i (opće) kulture, kad ne koriste čak ni pripadajući CD koji ih, uz poučavanje učitelja, uvodi u *svijet glazbe*. Budući da je umjetnička glazba mogućnost formiranja identiteta djece i mladih, kako napominju Roberts³³ te MacDonald, Hargreaves i Miell³⁴, a prema Prendergast i suradnicima³⁵ važno područje njihove afirmacije i neposredan čimbenik (su)kreacije kulture, trebala bi zauzeti važno mjesto ne samo u školskom kurikulumu, već i na ljestvici društvenih vrijednosti, što danas nije slučaj. Stoga, valja pronaći način kako da umjetnička glazba postane dio čovjekove svakodnevice, a u tom smjeru treba započeti s edukacijom djece već u predškolskim ustanovama.

S druge strane, rezultati istraživanja ukazuju i na to da tek manji postotak učenika smatra da na nastavi glazbe slušaju glazbu koja ih zanima, a samo im se ponekad glazba koju slušaju na nastavi sviđa. Na pitanje vole li tijekom nastave slušati umjetničku glazbu, svega 19 posto učenika odgovara potvrdno (da). Činjenica je da umjetničkom odgoju i obrazovanju valja posvetiti veću pozornost. Učitelji i nastavnici glazbene kulture/umjetnosti u tome imaju najveću zadaću — potaknuti učenike na prihvaćanje umjetničke glazbe i život s umjetnošću i uz umjetnost.

Rezultati istraživanja Vidulin-Orbanić³⁶ pokazuju da postoji (manji) interes za umjetničku glazbu, koji se mijenja u odnosu na razrede: u petom razredu osnovne škole i četvrtom razredu srednje škole postoji veći interes u odnosu na

³¹ Amedeo GAGGILO: *Educazione musicale e nuove tecnologie*, EDT, Torino 2003.

³² Alexandra LAMONT, David J. HARGREAVES, Nigel A. MARSHALL, Mark TARRANT: Young People's Music in and out of School, *British Journal of Music Education*, 20 (2003) 3, 229-241.

³³ Brian A. ROBERTS: *I, Musician: Towards a Model of Identity Construction and Maintenance by Music Education Students as Musicians*, Memorial University of Newfoundland, Newfoundland 1993.

³⁴ Raymond MACDONALD, David J. HARGREAVES, Dorothy MIELL: *Musical Identities*, Oxford University Press, Oxford — New York 2002.

³⁵ Monica PRENDERGAST, Peter GOUZOUASIS, Carl LEGGO, Rita L. IRWIN: A Haiku Suite: the Importance of Music Making in the Lives of Secondary School Students, *Music Education Research*, 11 (2009) 3, 303-317.

³⁶ Sabina VIDULIN-ORBANIĆ: Utjecaj glazbene nastave na (glazbenu) kulturu učenika, u: Neven Hrvatić — Anita Klapan (ur.): *Pedagogija i kultura*, sv. 1, Hrvatsko pedagoško društvo, Zagreb 2012, 419-430.

osmi razred osnovne škole i prvi razred srednje škole. Slabiji interes može se pripisati nastavi glazbe, ali i velikom utjecaju masmedija te grupe vršnjaka na ukus i interese učenika te dobi.

Zanimanje za umjetničku glazbu nije izraženo kod učenika školske dobi, a u prilog toj vrsti glazbe ne ide ni glazbeno okruženje, kao ni mediji, preferencije i ukus skupine vršnjaka. Ipak, rezultati ovoga istraživanja ukazuju na to da su sazrijevanjem, školovanjem i boljim poznavanjem glazbenih djela učenici četvrtih razreda srednje škole postali naklonjeniji umjetničkoj glazbi. Tijekom ukupno dvanaest godina obrazovanja (osnovna i srednja škola), s po jednim satom nastave glazbe tjedno, učenici su upoznali različita glazbena djela i stekli osnovno znanje o glazbeno-stilskim razdobljima, karakteristikama određenoga djela, njegovim estetskim i umjetničkim vrijednostima u vremenu u kojem je nastalo. S time u vezi rezultati istraživanja Vidulin-Orbanic³⁷ pokazali su da više od 50 posto ispitanika smatra da glazbena nastava utječe na oblikovanje njihove opće i glazbene kulture.

Prema rezultatima istraživanja na našem uzorku, možemo zaključiti da sustavan i planski rad na nastavi glazbe u konačnici pridonosi interesu za umjetničku glazbu. Zanimljivom i inovativnom nastavom uz korištenje suvremene nastavne tehnologije može se pobuditi interes i pozornost učenika za umjetničku glazbu, kako bi ta glazba doprla do učenika i utjecala na razvoj njihovih kulturno-umjetničkih kompetencija.

Osobitu pozornost treba posvetiti većoj angažiranosti učitelja u planiranju samostalnih i istraživačkih zadataka, kojima će učenici izvan nastave proučavati umjetničku glazbu, te češćim odlascima učitelja i učenika u kazalište i na koncerte umjetničke glazbe, a koji kao rezultat neće imati samo pasivno prisustvovanje događaju, već aktivno upoznavanje djela u njegovoj glazbenoj izvornosti, ali i u odnosu na njegovu glazbeno-filozofsko-sociološku konotaciju.

Svrhovito putovanje malim koracima, kako Previšić³⁸ opisuje kurikulumsku perspektivu škole, vrijedi i u ovom slučaju: svaki korak prema Umjetnosti i Kulturi treba biti postepen, svrhovit i učinjen s razlogom, kako bi se ispunio željeni cilj i kako bi umjetnost i kultura dobile mjesta na društvenoj vrijednosti koje im pripadaju.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Vlatko PREVIŠIĆ: Socijalno i kulturno biće škole: kurikulumске perspektive, *Pedagoški istraživanja*, 7 (2010) 2, 165-176.

PRILOZI

ANKETNI UPITNIK

UPITNIK

GLAZBENE PREFERENCIJE UČENIKA U ODNOSU NA VRSTE GLAZBE

Dragi učenici i učenice!

Naša je namjera utvrditi koje vrste glazbe slušate i što vam se u glazbi sviđa. Molimo vas da iskreno odgovorite na sva pitanja. Vaši su nam odgovori značajni i pomoći će nam u našem istraživanju.

Zahvaljujemo se na suradnji!

Škola: _____

Mjesto: _____

Razred: _____

Spol: M Ž (zaokruži)

1. U kojoj mjeri slušaš sljedeće vrste glazbe? Zaokruži broj!

1 - Uopće ne slušam 2 - Ponekad slušam 3 - Često slušam

Umjetnička	1	2	3
Rock (metal, punk, reggae itd.)	1	2	3
Pop	1	2	3
Narodna (turbo folk)	1	2	3
Elektronička (techno, trance, house)	1	2	3
Hip-hop/rap	1	2	3
Dance	1	2	3
Rhythm & blues	1	2	3
Jazz	1	2	3
Ostalo (NAPIŠI ŠTO)	1	2	3

2. Zaokruži broj u odnosu na to što ti se najviše sviđa u glazbenom djelu.**1 - Ne sviđa mi se 2 - I da i ne 3 - Sviđa mi se**

Ritam	1	2	3
Melodija	1	2	3
Tekst	1	2	3
Instrumenti	1	2	3
Glas	1	2	3
Način pjevanja	1	2	3
Način sviranja	1	2	3
Karakter/ugodaj	1	2	3

3. U kojoj mjeri koristiš navedene uređaje za reprodukciju glazbe pri slušanju glazbe?**1 - Uopće ne koristim 2 - Ponekad koristim 3 - Često koristim**

CD	1	2	3
Radio	1	2	3
Televizor	1	2	3
Video	1	2	3
DVD	1	2	3
Kompjutor (internet...)	1	2	3
Telefon	1	2	3
MP3 player	1	2	3
Ostalo (napiši što)	1	2	3

4. Tko te zainteresirao za glazbu koju najviše slušaš? Zaokruži broj.**1 - Ne 2 - I da i ne 3 - Da**

Roditelji	1	2	3
Brat, sestra	1	2	3
Djed, baka	1	2	3
Učitelj	1	2	3
Prijatelj/prijateljica	1	2	3

5. U kojoj mjeri slušaš glazbu kod kuće, u školi, kod prijatelja? Zaokruži broj.**1 - Uopće 2 - Ponekad 3 - Često**

Kod kuće	1	2	3
U školi	1	2	3
Kod prijatelja	1	2	3

6. Zaokruži NE, PONEKAD, DA u odnosu na navedena pitanja.

1. Slušaš li u slobodno vrijeme glazbu s CD-a koje si dobio uz udžbenik glazbe?	NE	PONEKAD	DA
2. Slušaš li tijekom glazbene nastave glazbu koja te zanima?	NE	PONEKAD	DA
3. Sviđa li ti se glazba koju slušaš na nastavi glazbe?	NE	PONEKAD	DA
4. Voliš li slušati umjetničku glazbu?	NE	PONEKAD	DA
5. Smatraš li da slušanje i upoznavanje umjetničke glazbe utječe na tvoju opću kulturu?	NE	PONEKAD	DA
6. Pomaže li glazbena nastava u razvijanju tvoje glazbene kulture?	NE	PONEKAD	DA
7. Slušaš li umjetničku glazbu i izvan nastave?	NE	PONEKAD	DA
8. Posjećuješ li koncerte umjetničke glazbe s roditeljima?	NE	PONEKAD	DA
9. Posjećuješ li koncerte umjetničke glazbe s učiteljem/učiteljicom?	NE	PONEKAD	DA
10. Posjećuješ li koncerte umjetničke glazbe s prijateljima?	NE	PONEKAD	DA
11. Pratiš li emisije umjetničke glazbe na TV-u ili radiju?	NE	PONEKAD	DA
12. Pretražuješ li na internetu spotove, koncerte, emisije i slično o umjetničkoj glazbi?	NE	PONEKAD	DA

LITERATURA

- ABRAHAMAS, Frank: Blogging to Uncover the Emerging Teaching Dispositions of Preservice Music Teachers: A Critical Phenomenology, u: *Training Music Teachers. Research in Psychology of Music and in Music Education* — Abstracts of the International Conference TMT07 (ur. Biasutti, Michele), Cleup, Padova 2007, 31.
- BIASUTTI, Michele: Investigating Trainee Music Teachers' Beliefs on Musical Abilities and Learning: A Quantitative Study, *Music Education Research*, 12 (2010) 1, 47-69.
- DILLON, Teresa: Hail to the Thief: The Appropriation of Music in the Digital Age, u: Kenton O'Hara — Berry Brown (ur.): *Consuming Music Together: Social and Collaborative Aspects of Music Consumption Technologies*, Springer, London 2006, 289-306. http://www.academia.edu/2518514/Hail_to_the_Thief_The_appropriation_of_music_in_the_digital_age (1. 9. 2012).
- GAGGILOLO, Amedeo: *Educazione musicale e nuove tecnologie*, EDT, Torino 2003.
- LAMONT, Alexandra, HARGREAVES, David J., MARSHALL, Nigel A., TARRANT, Mark: Young People's Music in and out of School, *British Journal of Music Education*, 20 (2003) 3, 229-241.
- LIPSMAN, Andrew: *Social Networking Goes Global: Major Social Networking Sites Substantially Expanded Their Global Visitor Base during Past Year, 2007*. <http://www.comscore.com/press/release.asp?press=1555> (4. 1. 2012).
- MACDONALD, Raymond, HARGREAVES, David J., MIELL, Dorothy: *Musical Identities*, Oxford University Press, Oxford — New York 2002.
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb 2010.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu*: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb 2006.

- Nastavni plan i program za srednju školu*: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb 1994.
- O'HARA, Kenton — BROWN, Barry: Consuming Music Together: Introduction and Overview, u: Kenton O'Hara — Brown BARRY (ur.): *Consuming Music Together: Social and Collaborative Aspects of Music Consumption Technologie*, Springer, London 2006, 7-22.
- PRENDERGAST, Monica, GOUZOUASIS, Peter, LEGGO, Carl, IRWIN, Rita L.: A Haiku Suite: the Importance of Music Making in the Lives of Secondary School Students, *Music Education Research*, 11 (2009) 3, 303-317.
- PREVIŠIĆ, Vlatko: Socijalno i kulturno biće škole: kurikulumске perspektive, *Pedagogijska istraživanja*, 7 (2010) 2, 165-176.
- ROBERTS, Brian A.: *I, Musician: Towards a Model of Identity Construction and Maintenance by Music Education Students as Musicians*, Memorial University of Newfoundland, Newfoundland 1993.
- ROJKO, Pavel: Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, Osijek 1996.
- SAVAGE, Jonathan: Reconstructing Music Education through ICT, *Research in Education*, 78 (2007), 65-77.
- SYMES, Colin: A Sound Education: The Gramophone and the Classroom in the United Kingdom and the United States, 1920-1940, *British Journal of Music Education*, 21 (2004) 2, 163-178.
- TAYLOR, Timothy D.: *Strange Sounds: Music, Technology and Culture*, Routledge, New York, London 2001.
- The Leading Question/Musical Ally*, <http://musically.com/services/research/> (1. 9. 2012).
- VIDULIN-ORBANIĆ, Sabina (ur.): *Glazbena nastava i nastavna tehnologija: mogućnosti i ograničenja*, zbornik radova s Drugog međunarodnog simpozija glazbenih pedagoga, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula 2011.
- VIDULIN-ORBANIĆ, Sabina: Utjecaj glazbene nastave na (glazbenu) kulturu učenika, u: Neven Hrvati — Anita Klapan (ur.): *Pedagogija i kultura*, sv. 1, Hrvatsko pedagoško društvo, Zagreb 2012, 419-430.
- VIDULIN-ORBANIĆ, Sabina — DURAKOVIĆ, Lada: *Metodički aspekti obrade muzikoloških sadržaja: mediji u nastavi glazbe*, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula 2012.
- WEBSTER, Peter Richard: Gli insegnanti di musica come guide per l'apprendimento: un cambiamento di ruolo, u: Michele Biasutti (ur.): *Educare a educare. Ricerche sulla formazione degli insegnanti di musica*, Pensa Multimedia, Lecce 2010, 115-129.
- WERNER, Ann: Girls Consuming Music at Home: Gender and the Exchange of Music through New Media, *European Journal of Cultural Studies*, 12 (2009) 3, 269-284.

Summary

THE QUESTIONING OF GOAL ACHIEVEMENT IN TEACHING MUSIC AT THE TIME OF MUSICAL OVER-PRODUCTION

In this paper the feasibility of the goal of teaching music in elementary and high schools at the time of mass music production has been analyzed. School is the only institution that systematically cultivates art music and aims to develop and improve the pupils' music culture. The goal and objectives of music teaching are to acquaint students with valuable pieces of art music, enable them to accept it, to understand critical evaluation and make them participants in the cultural-artistic life of their environment. However, at the time of music over-production and domination of other musical genres, are the goal and objectives of music teaching achievable?

The empiric research carried out has been motivated by the question of whether elementary school [ES] pupils and high school [HS] students listen to art music (also outside the classroom). Along with the main aim of research, the type of device for audio reproduction that is utilized when listening to music has been determined, followed by the place and frequency of listening to music, and it has been explored whether pupils during music lessons listen to the music, are interested in it and if they like listening to art music. The questionnaire among pupils from ES Kaštanjer Pula and ES Vrsar from Vrsar, HS Gimnazija Pula and HS *Zvane Črnje* Rovinj was carried out by two teachers and two professors, both professors of music culture/music art who have been teaching in these schools. The survey was carried out in April 2012 during the music culture and music art lessons. Students from the fifth and eighth grade of elementary school, and the first and fourth year of high school were examined, aged 10/11, 13/14, 14/15 and 17/18 years old.

The results of the completed research indicate that students often use the computer while listening to music in their free time, on the Internet in the first place, led by their personal musical preferences. They listen to art music during classes of music culture and music art, but only a small percentage of students consider that they listen to music they are interested in during music lessons. Only 19% of students have positively answered the question as to if they like listening to art music during lessons. An extremely small percentage of students listen in their free time to the CD which comes with the textbook. Although art music is not a subject of interest to students and there is not much to be said in favour of the contemporary styles and music genres that are part of a lasting daily repertoire on radio, TV and in other media, nor the preferences and taste of peer groups, the results show, however, that, with maturity, education and better acknowledgement of musical pieces, fourth year high school students have become more inclined to art music.

Therefore, systematic and planned work during music lessons is important and necessary to encourage students to accept art music and life with/accompanied by art. The lessons should be interesting and innovative, the classroom equipped with appropriate teaching aids and devices, while the teacher should use contemporary strategies to arouse the students' interest in and attention to art music, in order to develop and improve their cultural and artistic competences. Individual research tasks by which art can be explored by students outside the classroom should be planned, as well as frequent student and teacher visits to the theatre and concerts of art music. As a result, they will not be merely passively attending the event, but actively exploring the music piece in its originality and also in relation to its musical and philosophical-sociological connotation.